

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально – науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра фінансів і економіки природокористування

06-03-240

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання курсової роботи
з дисципліни «Фінансовий аналіз» для здобувачів вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування» денної та заочної форм навчання

Рекомендовано
науково-методичною комісією
спеціальності «Фінанси, банківська
справа та страхування»
протокол № 6 від 30.01.2019

Рівне 2019

Методичні вказівки до виконання курсової роботи з дисципліни «Фінансовий аналіз» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» денної та заочної форм навчання / Мельник Л.М., Рівне: НУВГП, 2019. 21с.

Укладач: Л.М. Мельник, к.е.н., доцент.

Відповідальний за випуск: Л.В.Мельник, к.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів і економіки природокористування.

Зміст

	стор.
1. Загальні вказівки	3
1.1. Загальні рекомендації до оформлення курсової роботи.....	3
1.2. Оцінювання курсової роботи.....	5
2. Тематика курсових робіт.....	5
3. Структура та зміст курсової роботи	7
4. Методика аналізу фінансового стану підприємства.....	8
5. Навчально-методичні матеріали дисципліни.....	21

© Мельник Л.М., 2019

© НУВГП, 2019

1. Загальні вказівки

1.1. Загальні рекомендації до оформлення курсової роботи

Метою вивчення дисципліни «Фінансовий аналіз» є формування аналітичного мислення фахівця з фінансів, надання знань про методи експертної оцінки фінансово-господарської діяльності.

Індивідуальне навчально – дослідне завдання передбачено навчальним планом у вигляді курсової роботи. Курсова робота виконується кожним студентом за індивідуально отриманим завданням. Зміст курсової роботи передбачає застосування отриманих теоретичних знань та набуття практичних вмінь проведення аналізу фінансового стану підприємства. Обсяг курсової роботи становить до 50 сторінок.

Курсова робота виконується в комп'ютерному варіанті. Поля: верхнє та нижнє – 2 см, ліве -2,5 см, праве – 1 см.

Шрифт 14 Times New Roman. Інтервал – полуторний.

Заголовки структурних частин курсової роботи ЗМІСТ, ВСТУП, РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ, ДОДАТКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ друкують великими жирними літерами симетрично до набору. Заголовки підрозділів друкують маленькими жирними літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою.

Відстань між заголовком та текстом повинна дорівнювати 3 інтервалам.

Кожну структурну частину курсової роботи починають з нової сторінки.

Нумерація сторінок в правому верхньому кутку. Першою сторінкою є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять.

Такі структурні частини курсової роботи, як зміст, вступ, висновки, список використаних джерел не мають порядкового номера.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку, наприклад: «1.2.» (другий

підрозділ першого розділу). У тому ж рядку наводять заголовок підрозділу.

Ілюстрації і таблиці подаються в курсовій роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці.

Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу. Наприклад: Рис.1.2 (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назва розміщуються послідовно під ілюстрацією.

Таблиці нумерують послідовно в межах розділу. В правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначеннями номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу). Заголовки таблиці починаються з великої літери, а підзаголовки – з малої, якщо вони становлять одне речення із заголовком. У кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапок не ставлять. Заголовки і підзаголовки граф зазначають в однині.

Формули в курсовій роботі нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Нумери формул пишуть біля правого поля аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: (3.1) (перша формула третього розділу).

Посилання в тексті курсової роботи на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань із вказанням сторінок, наприклад, [1, с.23].

В кінці курсової роботи необхідно вказати перелік використаної літератури, який формується в алфавітному порядку.

Кожне джерело у списку використаної літератури повинно бути сформоване наступним чином:

1. Прізвище та ініціали автора.
2. Повна назва роботи, місто, видавництво, рік видання, кількість сторінок.

Для статей, що опубліковані в періодичній літературі, необхідно вказати прізвище та ініціали автора, назву статті, назву видання, рік видання, номер журналу та сторінки.

Додатки оформлюють на наступних сторінках курсової роботи. Кожний додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток

повинен містити заголовок та номер. Додатки слід позначати послідовно великими літерами українського алфавіту, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад: Додаток А, Додаток Б і т.д. Якщо додаток продовжується на наступній сторінці, то вказують: продовження додатка А.

1.2. Оцінювання курсової роботи

Контроль виконання курсової роботи включає поточний контроль за виконанням розрахунків та захист перед комісією. Оцінка виконання та захист курсової роботи проводиться за 100 – бальною шкалою.

Теоретична частина	Розрахункова частина	Захист роботи	Сума
20	40	40	100

2. Тематика курсових робіт

Тематика КР	Варіант	
1. Аналіз фінансових ресурсів	1	16
2. Фінансова діяльність з управління активами підприємства	2	17
3. Аналіз формування витрат підприємства	3	18
4. Аналіз фінансової стійкості підприємства	4	19
5. Аналіз ліквідності підприємства	5	20
6. Аналіз ділової активності підприємства	6	21
7. Аналіз формування прибутку підприємства	7	22
8. Аналіз доходів підприємства	8	23
9. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства	9	24
10. Аналіз власного капіталу	10	25
11. Аналіз залученого капіталу	11	26
12. Методика аналізу фінансового стану підприємства	12	27
13. Аналіз оборотних активів	13	28
14. Аналіз основного капіталу підприємства	14	29
15. Аналіз показників фінансового стану	15	30

Рекомендований план курсової роботи на тему «Аналіз формування витрат підприємства»

Вступ

Розділ 1. Теоретичні засади формування витрат на підприємстві

- 1.1. Економічна політика підприємства у сфері формування витрат
- 1.2. Групування витрат за економічними елементами
- 1.3. Особливості калькулювання витрат на автотранспортних (будівельних, промислових) підприємствах

Розділ 2. Аналіз фінансового стану підприємства на прикладі

- 2.1. Економіко – організаційна характеристика підприємства
- 2.2. Структурно – динамічний аналіз балансу підприємства
- 2.3. Параметричний аналіз балансу підприємства

Розділ 3. Шляхи зниження витрат підприємства на прикладі

- 3.1. Прогнозування ймовірності банкрутства підприємства
- 3.2. Внутрішні і зовнішні резерви зниження витрат підприємства

Висновки

Список використаної літератури

Додатки

Рекомендований план курсової роботи на тему «Аналіз доходів підприємства»

Вступ

Розділ 1. Теоретичні засади управління доходами підприємств

- 1.1. Сутність поняття «доходи підприємства»
- 1.2. Класифікація доходів підприємства
- 1.3. Принципи управління доходами підприємств

Розділ 2. Аналіз фінансового стану підприємства на прикладі

- 2.1. Економіко – організаційна характеристика підприємства
- 2.2. Структурно – динамічний аналіз балансу підприємства
- 2.3. Параметричний аналіз балансу підприємства

Розділ 3. Шляхи підвищення доходів підприємства на прикладі

- 3.1. Прогнозування ймовірності банкрутства підприємства
- 3.2. Заходи щодо підвищення доходів підприємства

Висновки

Список використаної літератури

Додатки

Рекомендований план курсової роботи на тему «Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства»

Розділ 1. Теоретичні аспекти формування фінансових результатів підприємства

- 1.1. Економічна сутність фінансової діяльності підприємства та принципи її організації
- 1.2. Порядок формування фінансових результатів підприємства
- 1.3. Показники прибутковості підприємства

Розділ 2. Аналіз фінансового стану підприємства на прикладі

- 2.1. Економіко – організаційна характеристика підприємства
- 2.2. Структурно – динамічний аналіз балансу підприємства
- 2.3. Параметричний аналіз балансу підприємства

Розділ 3. Шляхи підвищення фінансових результатів підприємства на прикладі

- 3.1. Прогнозування ймовірності банкрутства підприємства
- 3.2. Заходи щодо підвищення фінансових результатів підприємства

Висновки

Список використаної літератури

Додатки

3. Структура та зміст курсової роботи

Курсова робота виконується на прикладі конкретного підприємства і повинна включати наступні частини:

Вступ – 2-3 стор. У вступі слід коротко відобразити:

- обґрунтування актуальності теми;
- загальну мету і поставлені у роботі завдання;
- інформаційно-аналітичну базу;
- відомості про структуру і обсяг курсової роботи

Основна частина курсової роботи складається з розділів і підрозділів. Кожний розділ починають з нової сторінки.

В першому розділі (10-15 стор.) розглядають теоретичні питання щодо сутності фінансового стану підприємства та показників, що його визначають, відповідно до тематики курсової роботи.

В другому розділі (25-30 стор.) проводять аналіз фінансового стану обраного підприємства за 3 роки.

В третьому розділі (9-10 стор.) на основі проведеного аналізу визначають шляхи покращення фінансового стану підприємства, проводять діагностику можливого банкрутства.

Висновки (2-3 стор.) містять найважливіші результати, одержані в курсовій роботі та рекомендації щодо покращення фінансового стану підприємства.

Список використаних джерел повинен містити не менше 50 джерел.

В **додатках** має бути представлена фінансова звітність підприємства за три роки, на основі якої проводився аналіз.

4. Методика аналізу фінансового стану підприємства

В **другому розділі** (25-30 стор.) дають економіко - організаційну характеристику досліджуваного підприємства, проводять аналіз фінансового стану підприємства за 3 роки.

Економіко – організаційна характеристика підприємства містить інформацію про види діяльності підприємства, його організаційну структуру, обсяги реалізації робіт за видами економічної діяльності, основні техніко – економічні показники діяльності. Таблиця аналізу техніко – економічних показників має вигляд:

Таблиця 2.1.

Основні техніко-економічні показники діяльності підприємства

Показники	Од. вим	Роки			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення,%	
		1	2	3	2/1	3/2	2/1	3/2
1.Виручка від реалізації продукції	тис. грн							
2.Собівартість реалізованої продукції	тис. грн							
3.Середньорічна вартість основних фондів	тис. грн							
4.Сума зносу	тис. грн							
6.Фондовіддача	грн/							

основних фондів	грн							
7.Фондомісткість основних фондів	грн/ грн							
8.Чистий прибуток (збиток)	тис. грн							
9.Рентабельність продукції	%							
10.Чисельність працівників	чол							
11.Фонд оплати праці	тис. грн							

Аналіз майна підприємства

Майно підприємства – ресурси, контрольовані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигод у майбутньому.

Аналіз майна підприємства проводять у такій послідовності:

- аналіз динаміки та структури майна
- аналіз складу та структури необоротних активів
- аналіз складу та структури оборотних активів.

Таблиця 2.2

Аналіз майна підприємства

Показники	1 рік		2 рік		3 рік		Відхилення відносно,%	
	тис. грн.	ПВ, %	тис. грн.	ПВ, %	тис. грн.	ПВ, %	2/1	3/2
Майно разом								
Необоротні активи								
Оборотні активи								
Необоротні активи, утримувані для продажу								

Таблиця 2.3.

Аналіз складу та структури необоротних активів

Показники	1 рік		2 рік		3 рік		Відносне відхилення %	
	тис. грн.	ПВ, %	тис. грн.	ПВ, %	тис. грн.	ПВ, %	2/1	3/2
Необоротні активи, всього								
Нематеріальні активи								
Незавершене будівництво								
Основні засоби								
Інші необоротні активи (згідно балансу аналізованого підприємства)								

Таблиця 2.4

Аналіз складу та структури оборотних активів

Показники	1 рік		2 рік		3 рік		Відхилення відносне,%	
	тис. грн.	ПВ, %	тис. грн.	ПВ, %	тис. грн.	ПВ, %	2/1	3/2
Оборотні активи, всього								
Виробничі запаси								
Дебіторська заборгованість за тов., роб., послуги								

Дебіторська заборгованість за розрахунками								
Грошові кошти та їх еквіваленти								
Інші оборотні активи								

Аналіз джерел формування фінансових ресурсів підприємства

Капітал — це кошти, якими володіє підприємство для здійснення своєї діяльності з метою отримання прибутку.

Аналіз проводять у такій послідовності:

- аналіз наявності, складу й структури джерел формування капіталу
- аналіз власного капіталу
- аналіз залученого капіталу

Таблиця 2.5

Аналіз джерел формування капіталу

Показники	1 рік		2 рік		3 рік		Відхилення відносно, %	
	тис. грн	ПВ, %	тис. грн	ПВ, %	тис. грн	ПВ, %	2/1	3/2
Капітал разом								
Власний капітал								
Залучений капітал								

Таблиця 2.6.

Аналіз складу та структури власного капіталу

Показники	1 рік		2 рік		3 рік		Відносне відхилення %	
	тис. грн	ПВ, %	тис. грн	ПВ, %	тис. грн	ПВ, %	2/1	3/2
Зареєстрований (пайовий) капітал								
Додатковий капітал								
Резервний капітал								
Нерозподілений прибуток								
Власний капітал, всього								

Таблиця 2.7

Аналіз складу та структури залученого капіталу

Показники	1 рік		2 рік		3 рік		Відносне відхилення, %	
	тис. грн	ПВ, %	тис. грн	ПВ, %	тис. грн	ПВ, %	2/1	3/2
Залучений капітал, всього								
Довгострокові зобов'язання								
Короткострокові і кредити та позики								
Поточні зобов'язання за розрахунками								

Позитивними фінансовими якостями балансу є:
 - збільшення валюти балансу;

- перевищення темпів росту оборотних активів над необоротними;
- відсутність різких змін у значеннях окремих статей балансу;
- відносна рівновага дебіторської заборгованості з кредиторською;
- відсутність «критичних» статей у балансі : «Непокриті збитки», «Вилучений капітал», «Неоплачений капітал»,
- відсутність іммобілізації коштів основної діяльності в капітальні вкладення;
- зростання робочого капіталу;
- переважання частки власного капіталу в авансованому над часткою залученого.

Аналіз платоспроможності і ліквідності підприємства

Платоспроможність підприємства визначається як здатність покриття усіх зобов'язань всіма активами.

Ліквідність – здатність підприємства покривати свої зобов'язання активами, строк перетворення яких в грошову форму відповідає строку погашення зобов'язань. Від рівня ліквідності залежить рівень платоспроможності підприємства.

Аналіз ліквідності балансу полягає у порівнянні активів, які згруповані за ступенем їх ліквідності (у порядку зменшення) і пасивів, які згруповані за строками погашення зобов'язань.

Залежно від ступеня ліквідності активи поділяються на:

I Найбільш ліквідні активи (A₁):

Грошові кошти (1165)

Поточні фінансові інвестиції (1160)

II Середньоліквідні активи (A₂)

Дебіторська заборгованість та інші оборотні активи
(1125+1130+1135+1155+1170+1190)

III Низьколіквідні активи (A₃)

Запаси підприємства (1100+1110)

IV Важколіквідні активи (A₄)

Активи першого розряду, необоротні активи (1095)

Пасиви балансу залежно від терміновості сплати зобов'язань групують:

I. Поточні зобов'язання за розрахунками (П₁)

(1615+1620+1625+1630+1660+1665+1690+1700)

II. Короткострокові кредити банків і позики (П₂) (1600+1610)

III. Довгострокові зобов'язання (П₃) – сума за другим розділом пасиву (1595)

IV. *Постійні пасиви (П4)* – власний капітал підприємства (1495)
 Баланс вважають ліквідним, якщо $A_1 \geq P_1$, $A_2 \geq P_2$, $A_3 \geq P_3$, $A_4 \leq P_4$

Таблиця 2.8

Аналіз ліквідності балансу

Активи	1	2	3	Пасиви	1	2	3
Найбільш ліквідні активи (A1)				Поточні зобов'язання за розрахунками (П1)			
Середньоліквідні активи (A2)				Короткострокові кредити банків і позики (П2)			
Низьколіквідні активи (A3)				Довгострокові зобов'язання (П3)			
Важколіквідні активи (A4)				Постійні пасиви (П4)			
Баланс				Баланс			

Таблиця 2.9

Аналіз коефіцієнтів ліквідності

Показники	1	2	3	Відхилення			
				абсолютне, тис. грн.		відносне, %	
				2/1	3/2	2/1	3/2
Вихідні дані, тис. грн.							
1. Поточні зобов'язання							
2. Грошові кошти							
3. Дебіторська заборгованість							
4. Оборотні активи							
5. Необоротні активи							
6. Активи							
7. Кредиторська заборгованість							
Коефіцієнти							
1. Коеф. абсолютної ліквідності							
2. Коеф. термінової ліквідності							
3. Коеф. загальної ліквідності							

4. Коеф. співвідношення ДЗ і КЗ							
5. Коеф. мобільності активів							
6. Коеф.співвідношення активів							

Аналіз фінансової стійкості

Фінансова стійкість - це такий стан фінансових ресурсів, при якому підприємство здатне забезпечити безперервний процес виробничо-торговельної діяльності, а також покрити затрати на своє розширення і оновлення.

Таблиця 2.10

Аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості

Показники	1	2	3	Відхилення			
				абсолютне, тис. грн.		відносне, %	
				2/1	3/2	2/1	3/2
Вихідні дані, тис. грн.							
1. Власний капітал							
2. Майно							
3. Позиковий капітал							
4. Оборотні активи							
5. Основні засоби							
Коефіцієнти							
1. Коеф. автономії							
2. Коеф. концентрації позикового капіталу							
3. Коеф. фінансування							
4. Коеф. фінансової стабільності							
5. Коеф. маневреності							
6. Коеф. інвестування							

Аналіз ділової активності

В якості критеріїв ділової активності використовують такі показники, як обсяг реалізації продукції, прибуток, величину капіталу, авансованого в активи підприємства. При цьому враховують, що прибуток повинен зростати більш високими темпами, ніж обсяги реалізації продукції та вартість майна

підприємства.

$$T_{np} \geq T_p \geq T_k \geq 100\% \quad (1)$$

Ділову активність підприємства характеризують показники оборотності його засобів.

Таблиця 2.11

Аналіз показників ділової активності

Показники	1	2	3	Відхилення			
				абсолютне, тис. грн.		відносне, %	
				2/1	3/2	2/1	3/2
Вихідні дані, тис. грн.							
1. Виручка від реалізації							
2. Капітал							
3. Власний капітал							
4. Запаси							
5. Дебіторська заборгованість							
6. Кредиторська заборгованість							
Коефіцієнти							
1. Коеф. оборотності капіталу							
2. Коеф. оборотності власного капіталу							
3. Коеф. оборотності запасів							
4. Коеф. оборотності дебіторської заборгованості							
5. Коеф. оборотності кредиторської заборгованості							

Аналіз прибутковості підприємства

Прибуток (збиток) основної операційної діяльності підприємства визначається як різниця виручки від реалізації продукції у діючих договірних цінах (без ПДВ і акцизного збору) та повної собівартості реалізованої продукції.

Залежно від мети аналізу показники рентабельності доцільно об'єднати у такі групи: показники рентабельності вкладеного капіталу; показники рентабельності продукції.

До першої групи входять показники, які виражають відносну прибутковість всього капіталу у покриття активів підприємства, прибутковість виробничих активів діючого підприємства, прибутковість інвестицій і т.п. Ці показники використовують у системі фінансового менеджменту насамперед у сфері управління капіталом.

До другої групи входять показники, які характеризують відносну прибутковість реалізації продукції чи окремих виробів. Вони необхідні при визначенні пріоритетів у формуванні виробничої програми підприємства.

Таблиця 2.12

Аналіз показників рентабельності

Показники	1	2	3	Відхилення			
				абсолютне, тис. грн.		відносне, %	
				2/1	3/2	2/1	3/2
Вихідні дані, тис. грн.							
1. Виручка від реалізації							
2. Чистий прибуток							
3. Власний капітал							
4. Витрати							
5. Активи							
Рентабельність, %							
1. Рентабельність продукції							
2. Рентабельність власного капіталу							
3. Рентабельність витрат							

4. Рентабельність активів							
---------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Факторний аналіз

При виконанні курсової роботи необхідно показати вміння проводити факторний аналіз. Факторний аналіз бажано проводити при визначенні основних показників ліквідності, фінансової стійкості чи ділової активності (2-3 показника).

Сутність цього аналізу полягає у тому, що послідовно розглядається вплив кожного фактора на результативний показник за незмінності інших факторів. Існує три найбільш поширених методи факторного аналізу. В курсовій роботі слід застосувати два методи (на вибір).

Ланцюгові підстановки. З метою визначення факторів будують таблицю, в якій зверху перелічують усі необхідні фактори, починаючи з кількісних і завершуючи якісним. Потім наводиться «добуток факторів», або результативний показник, і, нарешті, графа для розрахунку величини впливу факторів. В перший рядок таблиці (нульова підстановка) записують планові, чи базові, показники. Для розрахунку впливу першого фактора проводять зміну його величини з планової (базової) на фактичну, а інші дані залишають незмінними. Різниця між одержаним розрахунковим показником (D_x) і плановим (базовим) D_n становить величину першого фактора. Для розрахунку другого фактора його величину у другій підстановці також замінюють на фактичну величину (перший при цьому залишається також на фактичному рівні), а величину впливу фактора, що аналізується, визначають як різницю між першим, другим і розрахунковим показниками. Така процедура заміщення вихідних планових показників на фактичну величину здійснюється доти, доки в останньому рядку не будуть усі фактичні значення факторів, що визначаються, а їхня величина впливу не буде визначена як відповідна різниця розрахункових добутоків факторів.

Таблиця 2.13

Схема виявлення впливу факторів способом ланцюгових підстановок

Номер підстановки та назва фактора	Фактори, які впливають на показник				Добуток факторів	Величина впливу фактора
	1-й	2-й	3-й	4-й		
Нульова підстанова	П	П	П	П	Дп	-
Перша підстанова, перший фактор	Ф	П	П	П	Д1	Д1-Дп
Друга підстанова, другий фактор	Ф	Ф	П	П	Д2	Д2-Д1
Третя підстанова, третій фактор	Ф	Ф	Ф	П	Д3	Д3-Д2
Четверта підстанова, четвертий фактор	Ф	Ф	Ф	Ф	Дф	Дф-Д3

Примітки: 1. Умовні позначення: П — планові; Ф — фактичні. .

Отже, за умови дії чотирьох факторів здійснюються чотири підстановки (не враховуючи нульову), величина кожного фактора визначається як різниця між новим розрахунковим показником і попереднім.

Метод абсолютних різниць. Розрахунки, які проводяться в таблиці ланцюгових підстановок, можуть бути спрощені, якщо в кожній підстановці змінити абсолютне значення фактора, що розраховується відхиленням його фактичної величини від базової (планової).

Метод відносних різниць. Цей спосіб ґрунтується на обчисленні різниць у відсотках. Величина впливу кожного фактора визначається множенням різниці в суміжних індексах (відсотках) на плановий обсяг узагальнюючого показника. Розрахунок бажано вести табличним способом.

Прогнозний аналіз

Важливе місце в процесі управління діяльністю підприємства займає прогнозний аналіз. Його особливістю є розгляд інших процесів з точки зору перспективи подальшого розвитку. Основна мета прогнозного аналізу полягає у виявленні в процесі

господарської діяльності можливих змін, здатних покращити чи погіршити фінансовий стан підприємства.

Прогнозний аналіз бажано проводити в табличній формі

Таблиця 2.14

Приклад прогнозного аналізу валюти балансу

Показники	1	2	3	Середнє значення	Відхилення відносно, %			Прогноз на 4 рік
					2/1	3/2	Середнє значення	
1	2	3	4	$5 = \frac{2+3+4}{3}$	6	7	$8 = \frac{6+7}{2}$	$9 = \frac{5 \times 8}{100\%}$
Валюта балансу, тис. грн.	18,9	20,8	32,6	24,1	110,1	156,7	133,4	32,1

В третьому розділі (до 10 стор.) на основі проведеного аналізу, а також в залежності від питань, що розглядалися в 1 розділі, визначають шляхи покращення фінансового стану підприємства (збільшення прибутку, зниження витрат, підвищення доходів). В цьому ж розділі проводять прогнозування ймовірності банкрутства підприємства.

Існує багато підходів до оцінки загроз фінансово - економічній безпеці підприємства. У зарубіжній практиці поширення набули дві моделі — Альтмана та Спрінгейта, названі на честь їх авторів.

Модель Альтмана (розроблена в 1968 році і відома також під назвою «розрахунок Z-показника» — інтегрального показника рівня загрози банкрутства):

$$Z = 1,2 A + 1,4 B + 3,3 C + 0,6 D + 1,0 E, \quad (2)$$

де A — робочий капітал / загальна вартість активів;

B — чистий прибуток / загальна вартість активів;

C — чистий дохід / загальна вартість активів;

D — ринкова капіталізація компанії (ринкова вартість акцій) / сума заборгованості;

E — обсяг продажу / загальна вартість активів.

Значення показника « Z » так пов'язане з імовірністю банкрутства:

$Z \leq 1,8$ — дуже висока;

$1,81 \leq Z \leq 2,70$ — висока;

$2,71 \leq Z \leq 2,99$ — можлива;

$Z \geq 3,00$ — дуже низька.

Модель Спрінгейта

$$Z = 1,03 A + 3,07 B + 0,66 C + 0,4 D, \quad (3)$$

де A — робочий капітал / загальна вартість активів;

B — прибуток до сплати податків та процентів / загальна вартість активів;

C — прибуток до сплати податків / короткострокова заборгованість;

D — обсяг продажу / загальна вартість активів.

Вважається, що точність прогнозування банкрутства за цією моделлю становить 92%, проте з часом цей показник зменшується. Якщо $Z < 0,862$, то підприємство є потенційним банкрутом

5. Навчально-методичні матеріали дисципліни

1. Фінансовий аналіз: навч. посібн. / М. Р. Лучко, С. М. Жукевич, А. І. Фаріон Тернопіль, ТНЕУ, 2016. 304 с.

2. Отенко І. П. Фінансовий аналіз : навч. посібн.. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 156с.

3. Подольська В.О., Яріш О.В. Фінансовий аналіз: навч. пос. Київ: ЦНЛ, 2007. 488 с.

4. Литвин Б. М., Стельмах М. В. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник - К.: «ХайТек Прес», 2008. - 336 с.

5. Мельник Л.М. Фінансова рівновага, як складова системи фінансово - економічної безпеки підприємств. Вісник НУВГП. 2017. № 2. С.22-30.

6. Мельник Л.М. Вплив стану оборотних активів на рівень фінансово - економічної безпеки підприємства. Зб. наукових праць «Проблеми раціонального використання соціально-економічного і природно – ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції» 2015, №1. С.78-83

7. Павловська О.В. та ін Фінансовий аналіз : Навч.метод.пос. для самост.вивч. дисципл. К.: КНЕУ, 2002. - 388 с.

8. Салига С.Я., Дацій Н.В. , Корецька С.О. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник .-К.: ЦНЛ, 2006.-210 с.

9. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник.-К.: Знання, 2012. -815 с.

10. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз: Підручник. К.: ЦУЛ, 2008.- 566с.